

Ankstyvasis užsienio kalbų mokymas Lietuvoje: tyrimų apžvalga

Nida Burneikaitė

Vilniaus universitetas Anglų filologijos
katedra

nida.burneikaite@flf.vu.lt

ŠMM užsakyti tyrimai

(1) Užsienio kalbų mokymas pradinėse klasėse (2005)

(T. Bulajeva, N. Burneikaitė, M. Ramonienė, D. Šileikaitė)

www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/uzs_klb_prad_kl_tyrimo_ataskaita.pdf

(2) Ankstyvasis užsienio kalbų mokymas pradinėse klasėse (2006)

(T. Bulajeva, N. Burneikaitė, L. Duoblienė)

www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/AUKM_prad_kl_atask1.pdf

Tyrimų tikslai ir uždaviniai

(1) Kiekybinis tyrimas - ištirti užsienio kalbų mokymo situaciją pradinio ugdymo pakopoje:

- išanalizuoti ES užsienio k. mokymo politiką;
- ištirti privalomo (nuo 4 kl.) ir ankstyvojo (nuo 2 kl.) užsienio kalbos mokymo būklę Lietuvoje;
- įvertinti mokyklų galimybes pradėti privalomą ankstyvąjį užsienio kalbų mokymą;
- ištirti įvairių švietimo bendruomenės grupių požiūrį į privalomo užsienio kalbų mokymo paankstinimą;
- nustatyti, kokių išteklių pareikalautų privalomo ankstyvojo užsienio kalbų mokymo įvedimas.

Tyrimų tikslai ir uždaviniai

(2) Kokybinis tyrimas - įvertinti ankstyvojo užsienio (anglų) kalbos mokymo kokybę:

- nustatyti, kaip mokinių pasiekimai atitinka AUKM bendrosios programos reikalavimus;
- iširti, kokie namų aplinkos ir mokyklos aplinkos veiksniai turi įtakos AUKM kokybei;
- nustatyti, ką apie savo AUKM patirtį, rezultatus, motyvaciją mano patys mokiniai;
- teikti rekomendacijas, kaip gerinti AUKM kokybę.

Tyrimų pristatymas

- Metodai (imtis, procedūros)
- Kai kurie rezultatai
- Išvados ir rekomendacijos

(1) Užsienio kalbų mokymas pradinėse klasėse 2005

(T. Bulajeva, N. Burneikaitė, M. Ramonienė, D. Šileikaitė)
www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/uzs_klb_prad_kl_tyrimo_ataskaita.pdf

- Metodai:**
- dokumentų ir literatūros analizė
 - apklausa raštu
 - statistinė duomenų analizė

Apklausos tiriamųjų imtis ir atranka:

- Pradinių klasių moksleivių tėvai
- Pradinių klasių mokytojai
- Užsienio k. mokytojai, dirbantys pradinėse klasėse
- Mokyklų vadovai
- Ekspertai (nepriklausomi ekspertai, dėstytojai, asociacijų atstovai ir pan.)

(1) Užsienio kalbų mokymas pradinėse klasėse 2005

(T. Bulajeva, N. Burneikaitė, M. Ramonienė, D. Šileikaitė)
www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/uzs_klb_prad_kl_tyrimo_ataskaita.pdf

- **Inties formavimo kriterijai:**

- Proporcingas atstovavimas savivaldybėms
- Įvairūs mokyklos tipai (mokyklos-darželiai, pradinės ir t.t.)
- Įvairios mokyklos pagal vietovę (kaimo, miestelio, didmiesčio)
- Tautinių mažumų mokyklos
- Įvairios užsienio kalbos
- Privalomo ir ankstyvojo užsienio kalbos mokymo programų vykdančių mokyklų santykis

Kai kurie rezultatai

- (1) Lietuva kitų Europos šalių kontekste
- (2) Privalomo ir ankstyvojo užsienio kalbos mokymo santykis
- (3) Užsienio k. mokymo būklė
- (4) Įvairių švietimo bendruomenės grupių požiūris (ankstinimas, nuo kurios klasės, kalbų pasirinkimas, mokymo kokybė, galimos problemos, ištekliai)
- (5) Išteklių problemos

(1) Lietuva kitų Europos šalių kontekste

- privalomai užsienio kalbos mokoma tik nuo 4 klasės
- skiriama tik 2 savaitinės valandos
- pradinio ugdymo pakopoje užsienio kalbai tenka ypač mažai laiko (santykinis indeksas – 13, kitose šalyse 30-50)
- kalbų pasirinkimas mažas
- daugiausia dėsto dalykininkai

(2) Privalomo ir ankstyvojo užsienio kalbos mokymo santykis

- **63 proc.** mokinių mokosi užsienio kalbos nuo 2 klasės pagal **pasirenkamąją ankstyvojo** užsienio kalbos ugdymo programą
- **37 proc.** mokinių mokosi užsienio kalbos nuo 4 klasės pagal **privalomą pradinio** užsienio kalbos ugdymo programą

(SD 2005)

Skirtingose duomenų bazėse pateikiama kiek skirtinga informacija.

Iš tyrime dalyvavusių 125 mokyklų pagal statistiką 80 proc. mokyklų vykdo tik privalomą užsienio k. mokymo programą. Tačiau daug respondentų nurodė, kad jie vykdo pasirenkamąją ankstyvojo užsienio k. mokymo programą.

(3) Užsienio k. mokymo būklė

- Siūloma 1-2, kai kur 3-4 užsienio kalbos (sprendžia daugiausia tėvai)
- Anglų kalba – dominuojanti (pasisakoma už kalbų įvairovę ir pasirinkimo galimybę)
- Apie 60 proc. klasių skaidoma į grupes (dauguma respondentų – už skaidymą)
- Daugumoje mokyklų skiriamos 2 savaitinės valandos (dėl didinimo nuomonės skiriasi)
- Mokytojai: apie 83 proc. užsienio k., apie 17 proc. – pradinių klasių pedagogai, dauguma turi aukštąjį pedagoginį išsilavinimą
- Mokymo kokybė (dėl mokymo kokybės nuomonės skiriasi)
- Tęstinumas daugiausia užtikrinamas (vadovų nuomonės prieštaringos)
- Aprūpinimas priemonėmis skirtingas (nuomonės skiriasi)

(4) Įvairių švietimo bendruomenės grupių požiūris

- o Pradinių klasių moksleivių tėvai
- o Pradinių klasių mokytojai
- o Užsienio k. mokytojai, dirbantys pradinėse klasėse
- o Mokyklų vadovai
- o Ekspertai (nepriklausomi ekspertai, dėstytojai, asociacijų atstovai ir pan.)
 - privalomo užsienio k. mokymo ankstinimas
 - jei taip, nuo kurios klasės
 - kalbų pasirinkimas
 - mokymo kokybė
 - galimos problemos
 - aprūpinimas mokymo priemonėmis

Tėvų nuomonė

- Daugiau nei pusė tėvų pasisako už ankstinimą
- Kai kurie siūlo pradėti nuo 3 kl.
- Linke daugiau pritarti 1 kalbos mokymui nei kalbų pasirinkimui
- Nepatenkinti mokymo kokybe apskritai
- Baiminasi dėl galimų psichologinių ir kt. problemų
- Aprūpinimas pakankamas - 20 proc.

Pradinių klasių mokytojų nuomonė

- Linę nepritarti ankstinimui
- Pritariantieji siūlo pradėti nuo 2 kl.
- Pritaria kalbų pasirinkimui
- Užsienio k. mokytojų kompetenciją dauguma vertina teigiamai. Dauguma įsivaizduoja, kad tėvai patenkinti mokymo kokybe
- Baiminasi dėl galimų mokymosi sunkumų. Pusė pradinių kl. mokytojų nesibaimina dėl užsienio k. poveikio gimtajai kalbai
- Aprūpinimas pakankamas - 40 proc.

Užsienio k. mokytojų nuomonė

- Pritaria ankstinimui
- Siūlo pradėti nuo 2 kl.
- Už kalbų pasirinkimą
- Savo kompetenciją daugiau nei pusė vertina teigiamai, kiti norėtų tobulintis
- Pabrėžia teigiamą poveikį užsienio kalbos mokėjimui ir mokymuisi apskritai
- Aprūpinimas pakankamas – 50 proc. (priemonės perka tėvai)

Mokyklų vadovų nuomonė

- Pusė linę nepritarti ankstinimui
- Pritaria kalbų pasirinkimo galimybei
- Mano, kad užsienio kalbų mokymo kokybė prasta
- Baiminasi dėl išteklių stokos, dėl papildomo krūvio, dėl poveikio gimtajai kalbai, dėl spec. poreikių vaikų
- Aprūpinimas pakankamas - 30 proc.

Ekspertų nuomonė. Argumentai “prieš”:

- didės mokymosi krūvis ?
- neigiamas poveikis gimtosios kalbos ir kultūros ugdymui ?
- nepakankami ištekliai, nėra sąlygų ?
- netinkamai pasirenkami vadovėliai ?
- trūksta kompetentingų specialistų ?

Ekspertų nuomonė. Argumentai “už”:

- tikslingai išnaudojamas kalbų mokymuisi palankus amžiaus tarpsnis;
- lengviau pasiekiamas gerų rezultatų vėlesnėse pakopose;
- kalbų mokėjimas teigiamai veikia kitų dalykų mokymąsi, kelia mokymosi motyvaciją apskritai;
- visi mokiniai turi lygias galimybes;
- išsisprendžia ugdymo tęstinumo problema;

Ekspertų nuomonė. Argumentai “už”:

- krūvis – reikia peržiūrėti ugdymo planus, skatinti integruotą dalykų ugdymą, koreguoti ugdymo metodus;
- gimtoji kalba ir kultūra nenukentės, atvirkščiai, pagerės savo kultūros suvokimas, tarpkultūrinė kompetencija;
- ištekliai – mokymo priemonių pasiūla gera;
- specialistų rengimo institucijų pakanka.

(5) Išteklių problemos

- Žmogiškieji ištekliai:
 - kvalifikuotų specialistų stygius
 - ankstyvojo užsienio kalbų ugdymo konsultantų stygius
 - norimos kalbos specialistų stygius (tėvų nuomonė)
- Materialieji ištekliai:
 - sunkumų patirs daugiau nei pusė mokyklų
 - tik 20 proc. tėvų pajėgs nupirkti mokymosi priemones
 - skaidant į grupes mokymo priemonių reikia daugiau

Išvados ir rekomendacijos

- Dėl ankstinimo
- Dėl pasirengimo/kokybės užtikrinimo
- Dėl kalbos pasirinkimo
- Dėl tolesnių tyrimų

(2) Ankstyvasis užsienio k. mokymas pradinėse klasėse 2006

(T.Bulajeva, N. Burneikaitė, L. Duoblienė) www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/AUKM_prad_kl_atask1.pdf

Tikslas - įvertinti ankstyvojo užsienio (anglų) kalbos mokymo kokybę:

- nustatyti, kaip mokinių pasiekimai atitinka AUKM bendrosios programos reikalavimus;
- iširti, kokie namų aplinkos ir mokyklos aplinkos veiksniai turi įtakos AUKM kokybei;
- nustatyti, ką apie savo AUKM patirtį, rezultatus, motyvaciją mano patys mokiniai;
- teikti rekomendacijas dėl AUKM kokybės gerinimo.

(2) Ankstyvasis užsienio k. mokymas pradinėse klasėse 2006

(T.Bulajeva, N. Burneikaitė, L. Duoblienė) www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/AUKM_prad_kl_atask1.pdf

Metodai:

- mokinių testavimas raštu
- mokinių apklausa raštu
- mokytojų apklausa raštu
- stebėjimas
- statistinė analizė

Tiriamųjų imtis ir atranka:

- 4-os klasės mokiniai, 1105 mokinių, 57 klasių komplektų
- 31 anglų kalbos mokytojas

(2) Ankstyvasis užsienio kalbų mokymas pradinėse klasėse 2006

(T.Bulajeva, N. Burneikaitė, L. Duoblienė) www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/AUKM_prad_kl_atask1.pdf

- **Inties formavimo kriterijai:**

- Įvairūs mokyklos tipai (mokyklos-darželiai, pradinės, pagrindinės, vidurinės)
- Įvairios mokyklos pagal vietovės urbanizacijos lygį (kaimo, miestelio, didmiesčio)
- Anglų kalba
- Ankstyvojo užsienio kalbos mokymo programą vykdančios mokyklos

Mokinių pasiekimų lygiai

- Žemas mokinių 4,2 proc. testuotų
- Patenkinamas 29,95 proc.
- Pagrindinis 55,48 proc.
- Aukštas 10,05 proc.

Mokinių pasiekimų skirtumai

Bendras viso testo taškų vidurkis 31,3 (iš 57)

Rezultatai pagal mokyklos vietos urbanizacijos lygį:

miesto (38,55), raj. centro (27,86), kaimo (19,87)

Rezultatai pagal mokyklos tipą:

pagrindinėse mokyklose 41,62

pradinėse 30,46

vidurinėse 27,97

darželiuose 24,95 (varijuoja 20-30)

Rezultatai pagal lytį: skirtumai nereikšmingi

Rezultatai pagal amžių: skirtumai nereikšmingi

Namų aplinkos įtaka AUKM kokybei

- Socialinė ekonominė padėtis
- Tėvų išsilavinimas
- Kalbinė situacija šeimoje
- Namuose turimi edukaciniai ištekliai

Mokyklos aplinkos įtaka AUKM kokybei

- Įranga, mokymo priemonės
- Mokytojo kuriama aplinka
- Mokytojo kvalifikacija
- Mokytojo amžius ir patirtis
- Naudojamas vadovėlis
- Vaizdinės mokymo priemonės
- Vertinimo metodai
- Administracijos dėmesys

Mokinių motyvacija, patirtis, savęs vertinimas

- Motyvacija:
 - Svarbu ateičiai
 - Reikalinga keliaujant
 - Suprasti filmus ir dainas
 - Nori tėvai
 - Įdomu mokytis
 - Noras bendrauti internetu ir laiškais
 - Draugų pavyzdys

Mokinių motyvacija, patirtis, savęs vertinimas

- **Mokymosi patirtis:**
 - Mokytojų pagyrimas ir pagalba
 - Namiškių pagalba
 - Tinkami mokymo metodai
 - Namų darbų ruošą
- **Savęs vertinimas:**
 - Supranta mokytojos klausimus
 - Supranta filmus
 - Susikalba su užsieniečiais
 - Skaitydami viską supranta
 - Gali bendrauti užsienyje
 - Susirašinėja

Rekomendacijos dėl AUKM kokybės gerinimo

- Sukurti tinkamą mokymosi aplinką
- Atlikti kokybinę vadovėlių analizę, teikti rekomendacijas
- Plėtoti mokytojų dalykinę ir pamokos vadybos kompetencijas
- Stiprinti mokytojų IKT kompetencijas
- Skatinti mokytojų bendradarbiavimą su tėvais
- Plėtoti popamokinės projektinės veiklos galimybes
- Atnaujinti bendrąją programą; papildyti kokybės kriterijais
- Vykdyti 4 kl. mokinių pasiekimų patikrinimus, įtraukiant kalbėjimo gebėjimą

Ačiū už dėmesį!